

Tradicijski purizam ili purizam tradicijske kulture na primjeru narodnih nošnji Đakovštine u kontekstu (scenskog) predstavljanja

UDK 394.48 (497.5 Đakovština)

IZVORNI ZNANSTVENI ČLANAK

Marija Gačić

Heritage Chaser – Platforma za primijenjenu etnologiju

U radu autorica predstavlja pojam tradicijskog purizma ili purizma tradicijske kulture na temelju terenskog istraživanja i praćenja konteksta folklornih izvedbi na smotrama, kao i njihove odjeke na društvenim mrežama. Uspoređujući tradicijski purizam s jezičnim, ističe njegove karakteristike i daje naznake mogućih budućih istraživanja.

Ključne riječi: tradicijski purizam, purizam tradicijske kulture, tradicijska kultura, folklorni amaterizam.

Uvod

Dugogodišnjim radom u baštinskim ustanovama i komunikacijom s kazivačima s terena, napose onima koji se bave tradicijskom kulturom i njezinom važnom sastavnicom, narodnim nošnjama, uočila sam težnju izvornosti koja katkada stoji na putu kreativnosti. Taj nedostižni ideal kojemu teže mnogi folklorni amateri i danas je trn u oku brojnim hobistima koji

aktivno sudjeluju u radu lokalnih kulturno-umjetničkih društava. Ideal i težnja izvornosti usmjeravaju djelovanje folklornih voditelja prema sigurnim formatima klasičnih folklornih nastupa u formi uvodne pjesme, ili dijaloga na lokalnom dijalektu s ciljem stvaranja komične situacije, svirke i plesa u kolu, uz pjesmu, te završetak sa scenom raspjevanih i veselih Šokaca.

Na pisanje ovoga teksta motiviralo me nekoliko susreta i aktivnoga djelovanja u Đakovu i Đakovštini. Prva situacija proizlazi iz stručnoga angažmana u različitim komisijama na smotrama folkloru kada se od mene očekuje komentar, a zapravo izricanje stava i davanje uputa o tome što je ispravno upotrijebljeno u izvedbi pojedinoga KUD-a, a što neispravno.

Druga scena koja me potaknula na ovo pisanje razgovor je s kazivačem pred nizom krasnih fotografija koje prikazuju scene iz tradicijskog života Semeljaca, kada sam uočila dalmatinske suvenire na fotografiji, na što je kazivač gotovo pokajnički reagirao i objašnjavao zašto se to na slici nalazi.

Treća situacija koja me je potaknula na pisanje odjek je revije narodnih nošnji Đakovštine, koju sam organizirala i realizirala u programu Đakovačkih vezova 2023. godine. Među modelima pojavio se i mladić s naušnicom i pletenicom, odnosno *ušnjakom* i *perčinom*. To je izazvalo kritike na društvenim mrežama i savršeno oprimjerilo koncept tradicijskog purizma ili purizma tradicijske kulture kojega u radu opisujem.

Upravo su društvene mreže i komentari uz pojedine fotografije poseban generator etnološkog terena kada se iz komentara može iščitati ne samo stav nego i percepcija pojedinaca i većih skupina o tome što je to tradicijska kultura, baština, *naša tradicija* općenito. Ovo su ključni pojmovi o kojima govorim u tekstu, objedinjujući ih u krovni pojam tradicijskog purizma ili purizma tradicijske kulture.

Ovaj rad pristupa temi kvalitativnim etnološkim metodama istraživanja poput intervjuja i analize diskursa te donosi kratki pregled etnoloških zaključaka o folklornim izvedbama, ističući pojmove poput izvornosti, autentičnosti te koreografije.

Etnološka misao o folklornim izvedbama i pitanje autentičnosti

Scenske izvedbe današnjih folklornih društava uz pjesmu, ples i glazbu podrazumijevaju i narodne nošnje. Sve navedeno ključne su sastavnice onoga

što zovemo folklornom izvedbom. Današnja kulturno-umjetnička društva, napose ona u Slavoniji, aktivno rade na čuvanju tradicijske kulture svojega kraja, i to ističu u svojim biografijama. Prateći nastupe i djelovanje KUD-ova u Đakovštini, uočavam različite pristupe narodnoj nošnji u izvedbama KUD-ova.

Etnolozi su gotovo od početka prakse scenskoga predstavljanja tradicijske kulture promišljali o utjecajima scene na samu tradicijsku kulturu. Dunja Rihtman-Auguštin uvela je pojam *folklorizma*, razlikujući ga od *folklor*a kojega definira kao „narodnu umjetnost” u svojem izvornom obliku.¹ *Folklorizam* pak definira kao degradaciju izvorne narodne umjetnosti, kao kvarenje umjetnosti primjesama izvana koje narušavaju autentični stil pojedine nacionalne umjetnosti. Rihtman-Auguštin, dakle, jasno razlikuje *izvor* od interpretirane izvedbe. Stjepan Sremac pak, unutar folklornih izvedbi razlikuje izvorne i koreografirane izvedbe te uočava tendenciju približavanja tih dvaju oblika. Pri tome objašnjava: „Izvorne skupine unose u scenske prikaze svojih tradicija sve više elemenata organizacije plesnih i glazbenih primjera u pitke cjeline, često i sa znatnijim intervencijama. Primjetna je i sve izraženija želja za plesanjem plesova šireg zavičaja, a potom i drugih krajeva i regija. Koreografi pak, odnosno točnije rečeno obrađivači, sve su suzdržaniji u primjeni umjetničkih sloboda u povezivanju i interpretaciji plesnog materijala i kreću se u umjetno suženim okvirima ‘zagrebačke škole’ predstavljanjem folklor na sceni. Prevladavaju slični ili jedni te isti koreografski obrasci, a prisutno je i nekritično preuzimanje i ‘posuđivanje’ viđenih i poznatih autorskih koreografskih rješenja.”² Sremac je jasno opisao procese kojima i danas svjedočimo, naznačivši ih neizbježnima, a to je potpuno stapanje ovih dviju kategorija u jednu. Nadalje, ističe kako je i proces prenošenja plesnih obrazaca modificiran te se više ne događa spontano, nego kroz ciljani proces učenja, čime je vlastita tradicija današnjim naraštajima svedena na istu razinu kao i neka druga.³

O pitanjima autentičnosti, reprezentativnosti i drugim dvojabama s kojima se etnolozi susreću pri radu s folklornim skupinama razmišljao je i Tvrtko

1 Dunja RIHTMAN-AUGUŠTIN, „Foklor, folklorizam i suvremena publika”. *Etnološka tribina: Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva*, Vol. 7-8. br. 1. 1987. 21.

2 Stjepan SREMAC, „Folklorni amaterizam u Hrvatskoj 2006. godine: stanje i potrebe”. U *Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima*, Zagreb, 2008. 133.

3 *Isto*, 134.

Zebeć, ističući da stručne komisije procjenjuju autentičnost i reprezentativnost iako ne postoji jedinstvena definicija autentičnosti.⁴ Naila Ceribašić dalje promišlja pojam izvornosti, prateći ga od prvog pojavljivanja 60-ih godina 20. stoljeća preko isticanja manjkavosti svih definicija pojma uslijed promjena kroz koje prolaze, na primjer, sami nositelji kulture. „Primjerice, ako su izvedbene skupine i repertoar na smotrama iz druge polovice tridesetih godina bili izvorni (a s time bi se složili svi današnji pobornici izvornosti) i ako i suvremene velike smotre ‘nastoje predstaviti samo izvorne (još žive ili bar autentično obnovljene) narodne tvorbe’ (Gavazzi [1970]:[nepag.]), onda ni na suvremenim smotrama ne bi smjelo biti tamburaških sastava, bećaraca, međimurskih plesova izumljenih nakon Drugog svjetskog rata, a i mnogih drugih pjesama i plesova. Drugim riječima, ako bismo bili posve dosljedni pobornici izvornosti, velik dio repertoara današnjih smotri, a i ponešto izvedbenih skupina, moralo bi nestati. Izvornost je utoliko fikcija.”⁵

Zanimljivo je da smo danas došli do toga da o pojmu izvornosti ne razmišljaju samo stručnjaci, etnolozi, nego se o njemu piše i raspravlja prije, tijekom i nakon smotri, poput Smotre folkloru Đakovštine, ali i na društvenim mrežama pod fotografijama i drugim sadržajima koji prikazuju ono što danas zovemo tradicijskom kulturom. Upravo na temelju tih saznanja i komentara mogli bismo definirati tradicijsku kulturu. Ovaj pojam često se koristi u kontekstu folklornih izvedbi, a danas je, promatrajući prakse i iščitavajući kontekste, jasno da se pod tim pojmom u Slavoniji smatra kultura seoskog stanovništva od kraja 19. do početka 21. stoljeća za koju znamo da je postojala te za nju imamo dokaze poput zapisa, fotografija i drugih dokumenata ili aktivnog sjećanja. Uz nju se veže pojam izvornosti te je zamijećena velika težnja aktivnih dionika folklornih procesa da iz (scenskog) predstavljanja tradicijske kulture izoliraju sve za što misle da nikako nije moglo biti dio te iste kulture ili da je narušava. Tu pojavu nazivam tradicijskim purizmom ili purizmom tradicijske kulture. Kako bih pobliže objasnila na što točno mislim, posegnut ću za nekoliko primjera.

4 Tvrтко ZEBEĆ, „Izazovi primijenjene folkloristike i etnologije”. U *Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima*, Zagreb, 2008. 273.

5 Naila CERIBAŠIĆ, „Folklor i folklorizam”. U *Predstavljanje tradicijske kulture na str.* 322.

Primjeri tradicijskog purizma

U proljeće 2023. posjetila sam Semeljce. Na ulazu u zgradu Općine, na panoima, nalazilo se desetak fotografija članova KUD-a „Lipa” Semeljci koji su rekreirali različite scene iz tradicijskog života. Pozornost mi je privukla jedna od fotografija koja prikazuje proces naređivanja *šamije*.



Fotografija 1: Povezivanje šamije u Semeljcima. Fotograf: Petar Dešić.

U prvom su planu dvije žene u narodnim nošnjama, dok se u pozadini nazire *staklenjak* i šokački krevet sa *šlinganim* jastucima. Iznad kreveta je sveta slika. Scenu možemo okarakterizirati kao tipično šokačku. Tek detaljnijim pregledom slike na zidu može se uočiti sidro. U razgovoru s kazivačem, Mirkom Mihaljevićem⁶, istaknula sam kako mi je jako zanimljivo to što su ostavili sidro na zidu u ovoj sceni, jer mi se nekada čini da se u prikazima

6 Mirko Mihaljević predsjednik je i voditelj KUD-a „Lipa” Semeljci, koji ostvaruje izvrsne rezultate svojim pristupom scenskim prikazima tradicijskoga života, običaja i narodnih nošnji. Nastupi KUD-a „Lipa” uvijek su zapaženi i vrlo pozitivno ocijenjeni i od publike i od stručnih komisija.

tradicijskog života previše inzistira na uniformnosti, na purističkom prikazu šokačke kulture, a ovo sidro ipak pokazuje da su i Šokci putovali i susretali ljude iz drugih sredina. Na to mi je kazivač odgovorio da on tako uopće ne misli i da ga to sidro jako *bode u oči*. Nadalje navodi da je htio sidro maknuti prije fotografiranja, ali da vlasnici kuće nisu dopustili jer ono ima sentimentalnu vrijednost. Povelili smo tada razgovor o toj zamijećenoj potrebi ljudi da traže pravilnosti, odnosno uočavaju i ističu nepravilnosti u (scenskim) prikazima tradicijske kulture. Iz toga razgovora formirala mi se ideja o pojmu *tradicijski purizam* ili *purizam tradicijske kulture*.

Pojam definiram na primjerima iz suvremenih prikaza tradicijske kulture Šokaca kao nastojanje za (ne)svjesnom eliminacijom svih elementa za koje mi danas smatramo da ne bi trebali biti dio šokačke tradicijske kulture. Iz toga proizlazi i stereotipna vizija šokačke kulture (napose pjesme i plesa) kao široke, usporene, raspojasane itd. Najbolje bih to mogla dočarati komentarom djevojke od 18 godina koja u 2019. godini na društvenoj mreži Facebook izražava žaljenje za vremenom u kojemu je živjela njezina baka, ističući kako su oni tada po cijele dane samo igrali i pjevali. U slučaju tradicijskog purizma riječ je o percepciji prošlosti kao idealne te šokačkog života gotovo pastoralno idiličnog.

No, dalje u razgovoru s kazivačem otkrivam po čemu je njegovo folklorno društvo izvorno: „Po tome što imamo izvorne narodne nošnje, radimo izvorni folklor, sudjelujemo na izvornim smotrama i po tome što smo usko fokusirani na naše selo i župu. Izvorni smo zbog toga što naše članstvo sadržava lokalno stanovništvo.” (Mirko Mihaljević). Koliko god izvornost bila fiktivna kategorija (usp. Ceribašić 2008), ipak aktivni dionici amaterske folklorne scene u Đakovštini imaju ideju o tome što bi to izvornost bila.

U kontrastu izvornih folklornih skupina s onima koreografranim (usp. Sremac 2008), dalje sam kazivača pitala može li procijeniti u kojoj mjeri koristi koreografske elemente u nastupima KUD-a? Odgovorio je ovako: „Koristim 20 % ukupne koreografije, što bi se svelo na 4 % po jednom kolu, a ta 4 % sačinjava da se napravi pravi krug kola ili polukrug (nevezano je l' ples u paru, trojke ili polukrug kola). Tko će sada znati jesam li pretjerao ili umanjio. Dakle, ne mijenjamo korake. Oni su takvi. Ne mijenjamo melodiju, ona je takva. Ali mijenjamo ulazak, izlazak, redosljed. Iako je redosljed upitan jer se držimo standarda da, na primjer, poslije kola obavezno ide sitno

kolo, kao nekada. Ne znam, razumiješ li?” (Mirko Mihaljević)⁷. Kazivač je, dakle, uspio procijeniti koji su elementi u folklornoj izvedbi njegovoga KUD-a izvorni, a koji koreografirani. Izvoran je sadržaj izvedbi: kola, pjesme i plesovi (te narodne nošnje), a koreografirani su efekti poput ulaska na scenu, izlaska ili preciznoga kružnog ili polukružnog oblika kola. Zamolila sam ga da mi dodatno objasni na što misli pod pojmom „kao nekada”. Misli li na vrijeme spontanijih izvedbi tih plesova u selu ili na nekadašnje nastupe KUD-a? Na to je odgovorio da misli na izvedbe „Baš u selu. Uvijek, na primjer, mista, laganoga ili čapure, nešto što se šuti i što je brzo, tako da svirači nakon toga odmire, a žene nastave sa šetanim kolom. Tako su mi govorile moje žene iz sela. Nisu spominjale smotre folklor, nego njihovu mladost. E da, u onaj postotak bi još ubacio i broj tema nekog kola. To je isto koreografija, u smislu dogovora, jer danas to scena traži. Prije, u selu su igrali kolo dok se ne ispjevaju ili dok, na primjer, ne moraju kući.” (Mirko Mihaljević).

Konačno, završili smo razgovor daljnjim tumačenjem u kojemu je kazivač istaknuo da pod koreografijom smatra unificiranje plesnog koraka, dok je za njega izvornost izvođenje lokalne varijante koraka, a ne one koja se izvodi u nekome drugom selu. Istaknuo je ono što smatra današnjim problemom folklornoga amaterizma: „Problem je u tome što isti voditelj radi u više KUD-ova i dolazi do unificiranja. Na primjer, kolo Tandora – ne pleše se isto u Semeljcima i Strizivojnoj. Nama su prije dolazili Vinkešević i Pavić u pregled prije Vezova i inzistirali na tome da plešemo svoje Tandora. Nijedno društvo nije moglo ići ako ne pleše svoje korake. Ne zanima me kako drugi plešu, jer znam kako se pleše kod nas u selu.” (Mirko Mihaljević). Daljnjim analizama moguće je utvrđivati razmjere tradicijskog purizma u materijalnim i nematerijalnim sastavnicama folklornih izvedbi. Na ovome primjeru razgovora s kazivačem uočljiv je purizam u kontekstu prepoznavanja i razumijevanja izvornih elemenata te svjesnog odbijanja primjene „tuđih” plesnih elemenata u izvedbi.

Upravo nas drugi primjer tradicijskog purizma uvodi u inventar narodnih nošnji, odnosno u materijalnu sastavnicu folklornih izvedbi. U ovome primjeru nemamo klasičnu folklornu izvedbu, nego reviju narodnih nošnji Đakovštine, upriličenu kao dio programa Đakovačkih vezova 2023. godine.

7 Za potrebe ovoga rada istraživanje je obuhvatilo jednoga kazivača kojega smatram predstavnikom uspješne prakse suvremenoga hrvatskog folklor. Daljnja istraživanja fenomena tradicijskog purizma obuhvatit će veći broj kazivača i različite poglede na pojavu.

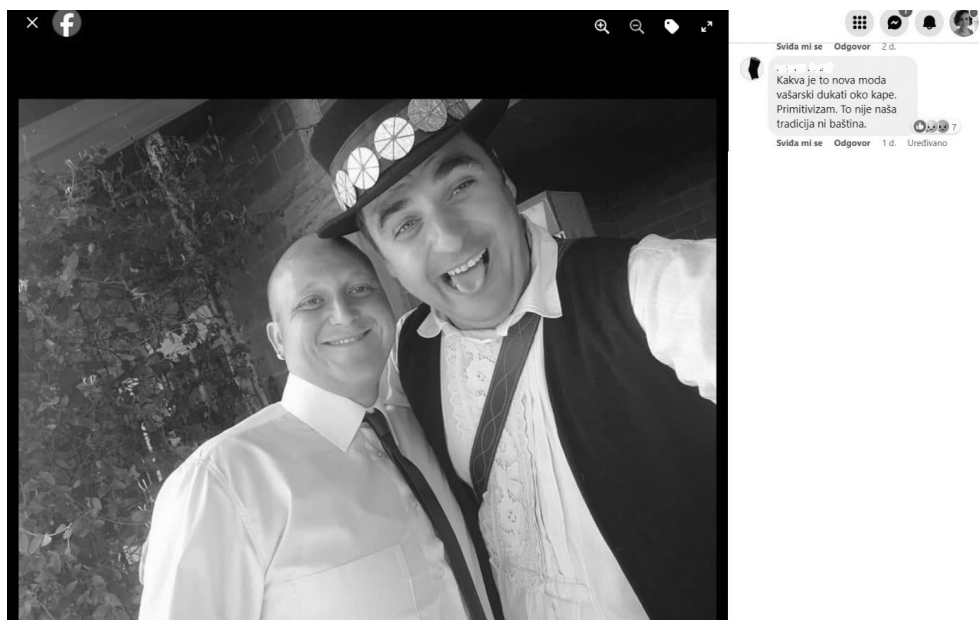
Cilj revije bio je prikazati određene varijante narodnih nošnji koje se ne vide često u scenskim izvedbama KUD-ova, ali su vrijedne i zanimljive. Primjer se temelji na muškoj narodnoj nošnji koja prikazuje momka iz Semeljaca. Reviju je pratio interpretacijski tekst nastao na temelju kazivanja kazivača Mirka Mihaljevića. Tekst za predstavljanje ove muške nošnje glasio je ovako: „S Dorom stiže i jedan momak iz Semeljaca, koji je u mrko spremit. Ne misli se pri tome da je Dominik Sučić odjeven u crno, nego se misli na mrku boju, to jest smeđu. Ovo momačko spremanje sastoji se od rajtozni, opnaka putranaca, rubine, fros luka zlatom naskroz. Poseban je ovaj semeljački momak jer je nakićen naušnicom, dok mu je kosa na zatiljku spletena u pletenicu zvanu perčin. Za mušku pletenicu, perčin, poznato je da je ostatak slavenskoga nasljeđa kada je označavala zrelost i muževnost. U Semeljcima je đed Niko Živković zadnji nosio ušnjak i perčin, ali nije poznato kako se taj kulturni element zadržao do 60-ih godina prošloga stoljeća baš u Semeljcima.” (Marija Gačić, 2023., rkp.).



Fotografija 2 i 3. Mladić i djevojka u narodnim nošnjama Semeljaca. Na prvoj slici kod mladića je vidljiva pletenica perčin, a na drugoj naušnica ušnjak.

Ove fotografije na društvenoj mreži Facebook izazvale su niz kritika u komentarima. Pojedinci su se pitali tko je pustio na pozornicu *ovoga* s pletenicom i naušnicom, aludirajući na ova dva elementa kao nešokačka, neusklađena s tradicijom i nepoželjna u predstavljanju tradicijske kulture. To je bio tipičan primjer tradicijskog purizma kao suvremene pojave među nositeljima kulture, konkretno šokačke kulture u Slavoniji.

Još jedan primjer trebao bi dodatno ocrtati ideju tradicijskog purizma. Također je riječ o fotografiji objavljenoj na društvenoj mreži Facebook. Na fotografiji su dva muškarca od kojih je jedan odjeven u narodnu nošnju, a u komentaru mu jedan od pratitelja izriče kritiku dukata nanizanih oko kape: „Kakva je to nova moda vašarski dukati oko kape. Primitivizam. To nije naša tradicija ni baština.”



Fotografija 4. Snimka ekrana na kojoj je u komentaru fotografije vidljiva kritika dukata kao primjer tradicijskog purizma.

Definicija pojma *tradicijski purizam* ili *purizam tradicijske kulture*

Pojam purizma *Hrvatska enciklopedija* definira u kontekstu jezikoslovlja i slikarstva, a pojam tradicijskog purizma ili purizma tradicijske kulture nije do sada definiran niti opisan. U svojoj srži pojam tradicijskog purizma mogao bi biti blizak jezičnom purizmu. *Hrvatska enciklopedija* o purizmu navodi sljedeće: „U jezikoslovlju, skrb o vlastitom jeziku opiranjem pretjeranom unosu stranih jezičnih elemenata. Kao oblik jezične kulture prisutan je u svim jezicima, samo je različite jačine, što ovisi i o povijesnim čimbenicima. Ako je isključiv, ograničava spontanu uporabu jezika, a ako je umjeren, potiče jezičnu kreativnost. Stalni je pratilac hrvatskog jezika od početka pismenosti, a u nepovoljnim povijesnim razdobljima pridonio je očuvanju jezičnoga identiteta. Provodio se stvaranjem novotvorenica i prevedenica, prilagodbom posuđenica i posuđivanjem iz ukupnoga korpusa hrvatskog jezika.”⁸

Sukladno tome, a provedbom kratkog terenskog istraživanja, razgovorom s kazivačima i praćenjem fenomena na društvenim mrežama, definiram tradicijski purizam kao suvremenu kulturnu pojavu prisutnu među nositeljima slavonske kulture koja se nastavlja na tradicijsku kulturu. Glavna karakteristika ove pojave nastojanje je da se eliminiraju nepoželjni elementi ili oni elementi koji se, prema mišljenju nositelja, ne uklapaju u njihovu tradicijsku kulturu.

I u slučaju tradicijskog purizma baratamo konceptom skrbi, odnosno brige za dobrobit tradicijske kulture koju njezini nositelji prikazuju (na sceni ili u drugim kontekstima). Također, prisutno je i opiranje unosu novih elemenata, osobito u inventar narodnih nošnji. Opiranju bi se, u kontekstu tradicijskog purizma, ipak moglo dodati još i (ne)svjesno eliminiranje već prisutnih elemenata za koje pojedini nositelji iste kulture misle da nisu primjereni idealu tradicijske kulture kojemu teže. Prateći komentare i razmjenu mišljenja na društvenim mrežama, ali i u razgovorima s brojnim suradnicima s terena, mogu zaključiti da tradicijski purizam, kao i jezični, postaje sastavni dio suvremenih praksi folklora. O prisutnosti tradicijskog purizma u drugim kulturama valjalo bi provesti detaljnija istraživanja, baš kao i o stupnju intenziteta u određenim kulturnim sredinama u Hrvatskoj. To bi svakako omogućilo kvalitetnije donošenje zaključaka o mogućim utjecajima

8 *Hrvatska enciklopedija*, URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51142> (Pristupljeno 25. 9. 2023.).

tradicijskog purizma na suvremene prakse folklora, primjene tradicijskih elemenata na sceni i u raznim drugim situacijama u kojima se ti isti elementi danas pojavljuju i koriste.

Također, naznake tradicijskog purizma mogu se proučavati u povijesnom kontekstu, promatrajući prakse i utjecaj stručnjaka, etnologa i drugih, do danas kada se posredstvom društvenih mreža ideje šire, a mišljenja izriču više nego ikada.

Činjenica je da se uslijed traženja izvornosti ta sama izvornost često zamagljuje. Iako je etnološka struka i znanost odavno zaključila da je izvornost utopija⁹, težnja za izvorom kod nositelja kulture i dalje je prisutna, što se iz nekoliko navedenih primjera moglo zaključiti.

Svoje razmišljanje o ovom fenomenu mogu pomalo oprezno zaključiti otvorenim promatranjem istoga u budućnosti kako bismo vidjeli njegove učinke, ali već sada mogu postaviti pitanje: ako preispitamo sve elemente neke folklorne izvedbe i pokušamo eliminirati one koji ne pripadaju tradicijskoj kulturi (poput naočala, geliranih noktiju, brade, šminke itd.), mogli bismo dovesti u pitanje održivost folklornih nastupa i aktivnosti, jer bismo ubrzo ostali bez izvođača. Čini mi se da bi naša „izvorna” folklorna scena (seoski KUD-ovi) mogla krenuti dalje u dva moguća smjera: jedan od njih bio bi reproduktivni, odnosno ono što određeni broj KUD-ova izvodi i danas – reproduciraju već poznate svoje izvedbe, nizove kola i pjesama; drugi smjer bi pak mogao biti (re)kreativni, odnosno onaj kojim su neka folklorna društva već krenula – rekreiraju scene, situacije i običaje iz prošlosti pazeći na svaki detalj. U kontekstu narodnih nošnji, na primjer, Pravina Shukla¹⁰ piše o rekreiranju povijesnih bitki i drugih trenutaka iz prošlosti navodeći da je nošenje narodne nošnje za sudionike tih praksi jasna manifestacija osobne predanosti baštini te materijalni stav odlučnosti čuvanja lokalne tradicije unatoč golemoj povijesnoj promjeni.¹¹

9 Naila CERIBAŠIĆ, „Folklor i folklorizam”. U *Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima*, Zagreb, 2008., 261.

10 Pravina SHUKLA, *Costume: Performing Identities through Dress*, Bloomington, 2015., 254.

11 U originalu Pravina Shukla piše „For Kersti, and for many Sweden, wearing the folk costume is a clear manifestation of a personal commitment to heritage, a material statement of her determination to preserve a local art despite massive historical change.” (Shukla 2015: 254)

Zaključak

Pregledom literature koja se bavi promišljanjem pojmova poput izvornosti, autentičnosti te suvremenom folklornom scenom (usp. Ceribašić 2008; Sremac 2008; Zebec 2008) polazim od premise da je izvornost fikcija, odnosno nedostižan ideal kojemu teže nositelji folklorne kulture u Slavoniji. Definicija tradicijskog purizma bliska je definiciji jezičnog purizma, iako je riječ o dva različita medija – jeziku i tradicijskoj kulturi. Ako slavonsku tradicijsku kulturu, odnosno tradicijsku kulturu Đakovštine u ovom slučaju, shvatimo kao seosku kulturu od kraja 19. do početka 21. stoljeća, zaključujemo da je to kultura za koju znamo da je postojala, o njoj imamo dokaze (fotografije, zapise, sjećanja) te je kroz djelovanje KUD-ova njegujemo, čuvamo i reproduciramo. Provedbom kratkoga terenskog istraživanja, razgovorom s kazivačima i praćenjem fenomena na društvenim mrežama, definiram tradicijski purizam kao suvremenu kulturnu pojavu prisutnu među nositeljima slavonske kulture koja se nastavlja na tradicijsku kulturu. Glavna karakteristika ove pojave je nastojanje da se eliminiraju nepoželjni elementi ili oni elementi koji se, prema mišljenju nositelja, ne uklapaju u njihovu tradicijsku kulturu. Na primjeru oblikovanja folklornih izvedbi KUD-a „Lipa” iz Semeljaca slikovito opimjerujem purizam kroz plesne elemente, a dalje se primjeri nižu oko inventara narodnih nošnji i kritika iznesenih na pojedine detalje na fotografijama ljudi u narodnim nošnjama na društvenoj mreži Facebook.

Ovaj rad naznačuje moguće smjerove daljnjih istraživanja tradicijskog purizma te mogućeg utvrđivanja razmjera utjecaja ovoga fenomena na suvremenu folklornu scenu.

Literatura i izvori

Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima, priredile Aleksandra Muraj i Zorica Vitez; CERIBAŠIĆ, Naila, „Folklor i folklorizam”, Hrvatsko etnološko društvo, Zagreb, 2008., 259–270.

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=51142>> (Pristupljeno 26. 9. 2023.).

RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. „Foklor, folklorizam i suvremena publika”, *Etnološka tribina: Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva*, 1987., Vol.7-8. br. 1: 21–28.

SHUKLA, Pravina. *Costume: Performing Identities through Dress*, Indiana University Press Office of Scholarly Publishing, Bloomington, 2015.

Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima, priredile Aleksandra Muraj i Zorica Vitez; SREMAC, Stjepan, „Folklorni amaterizam u Hrvatskoj 2006. godine: stanje i potrebe”, Hrvatsko etnološko društvo, Zagreb, 2008., 131–144.

Predstavljanje tradicijske kulture na sceni i u medijima, priredile Aleksandra Muraj i Zorica Vitez; ZEBEC, Tvrtko, „Izazovi primijenjene folkloristike i etnologije”, Hrvatsko etnološko društvo, Zagreb, 2008., 271–286.

Fotografija 1. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=10159873209380642&set=a.10159873219945642>
(Pristupljeno 25. 9. 2023.).

Fotografija 2. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=683320790476397&set=pcb.683325123809297>
(Pristupljeno 25. 9. 2023.).

Fotografija 3. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=683320747143068&set=pcb.683325123809297>
(Pristupljeno 25. 9. 2023.).

Fotografija 4. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=10219271958390255&set=a.3844210684277>
(Pristupljeno 25. 9. 2023.).

Fotografija 5. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=10219271958390255&set=a.3844210684277>
(Pristupljeno 25. 9. 2023.).

Kazivač: Mirko Mihaljević (r. 1987.), Semeljci

SUMMARY

Marija Gačić

TRADITIONAL PURISM OR PURISM OF TRADITIONAL CULTURE ON THE
EXAMPLE OF THE FOLK COSTUMES OF THE ĐAKOVO REGION IN THE
CONTEXT OF (STAGE) PRESENTATION

The author's work focuses on the concept of traditional purism or purism of traditional culture. This concept is based on field research and monitoring of the context of folklore performances at parades, as well as their impact on social media. The author compares traditional purism with linguistic purism, highlighting its unique characteristics and providing potential avenues for future research.